

Icke satsformade meningar i ett svensk-franskt översättningsperspektiv

Mari Mossberg

För att nå en djupare förståelse av ett språks funktionssätt kan en jämförelse med ett annat språk vara en fruktbar väg att gå. I denna artikel ska icke satsformade meningar och deras anknytning till traditionellt satsformade meningar belysas genom en kontrastiv jämförelse av textpassager hämtade från originalskrivna och översatta franska och svenska romaner. Undersökningen bygger vidare på en tidigare studie av artikelförfattaren (Mossberg 2021) och utgår från samma definition av begreppet *icke satsformad mening*:

Med icke satsformad mening avses här en grafisk mening som förekommer i löptext och som börjar med stor bokstav och slutar med stort skiljetecken (punkt, utropstecken, frågetecken, tre punkter, semikolon eller kolon)¹ men saknar fullständig huvudsats. (Mossberg 2021: 102)

Enligt denna definition är alltså den icke satsformade meningen en grafisk enhet som saknar en fullständig huvudsats med en nexusförbindelse mellan ett subjekt och ett finit verb. Meningstypen kan vara såväl enledad som tvåledad (jfr SAG 1999 kap. 39 § 26) och konstrueras på en mängd olika sätt på båda språken. Här några svenska exempel:

- **Enledade exempel:** *Heltokigt!* / *Ett kul exempel:* / *En vansklig operation?* / *Att vägra se sanningen.* / *Måndagen den 2 september.* / *En kreativ lösning som ingen hade tänkt på tidigare.*
- **Tvåledade exempel:** *Jag hundmänniska?* / *Varför jobba i onödan?* / *Bort med skräpet.* / *Bergen blåvita konturer i fjärran.* / *Detta för att inte störa barnen som redan somnat.*

Även om det svenska och det franska bruket av icke satsformad mening uppvisar stora likheter finns det också betydande skillnader. Syftet med den här studien är att beskriva och i viss mån förklara dessa olika mönster utifrån ett kontrastivt perspektiv. Två relativt lättavgränsade konstruktionstyper har valts ut för att illustrera språkens olika funktionssätt, nämligen efterställda kommenterande nominalfraser i obestämd form och beskrivande led som icke satsformad mening. Analysen görs i huvudsak från franska till svenska med

¹ Att även semikolon och kolon omfattas av definitionen beror på att de normalt föregås av en finit konstruktion.

fokus på svenskan, men även det franska bruket av icke satsformade meningar behandlas.

En utgångspunkt för studien är att olikheterna mellan språken kan härledas till typologiska skillnader mellan så kallade endogena och exogena språk (Lundquist 2005, Baron & Herslund 2005²; se även Eriksson 1997: 329 som talar om substantivorienterade vs verborienterade språk). Att ett språk är endogent innebär, enligt Baron och Herslund (2005), att språkets grundläggande verb är förhållandevis innehållstunga och att en stor del av satsens semantiska innehåll är koncentrerat till satsens kärna, det vill säga verbfrasen. Exempel på sådana språk är svenskan och övriga germanska språk (jfr svenskans *gå, köra, resa, åka* vs franskans *aller*). I exogena språk, som franskan och övriga romanska språk, finns istället en motsatt tendens att samla den huvudsakliga informationen i nominalfrasen (jfr franskans *broc, cruche, pichet, pot* och svenskans *kanna*)³. Som vi ska se får detta en avgörande betydelse för hur svenskan och franskan väljer att fördela ett semantiskt innehåll över satsen.

Artikeln inleds med en teoretisk genomgång av hur de båda språken skiljer sig åt i fråga om möjligheterna att bilda icke satsformade meningar. Därefter analyseras var och en av de båda utvalda konstruktionstyperna på grundval av översatta exempel. Artikeln avslutas med en kort diskussion, där de kontrastiva skillnaderna sätts in i ett vidare typologiskt, skriftspråkligt och kulturellt sammanhang.

1 Teoretisk bakgrund

Icke satsformade meningar utgör ett framträdande inslag i en rad olika genrer och texttyper på både franska och svenska (Lefevre 1999, *Språkriktighetsboken* 2005: 335–336, Abeillé & Godard 2021 XX–3.2.1). Den utbredda användningen har sannolikt flera förklaringar:

- Utelämnning av innehållslätta element lämnar mer textutrymme för ytterligare information och större möjlighet att framhäva det centrala innehållet.
- Meningslängden kan hållas nere, något som är särskilt önskvärt när texten läses i spalter eller digitalt på webben.
- Om fler konstruktionstyper alternerar blir texten stilistiskt mer varierad och därmed mer tilltalande för läsaren.
- Icke satsformade meningar kan utnyttjas som textbindande segment.

²De danska lingvisterna Lundquist (2005) och Baron & Herslund (2005) kontrasterar danska och franska, men det som sägs om danskan i egenskap av endogent språk gäller även för svenskan.

³För en utförlig förklaring av skillnaderna i lexikaliseringsmönster i exogena och endogena språk, se t.ex. Baron & Herslund (2005), Lundquist (2005), I. Korzen (2015).

- Avsaknaden av explicit subjekt kan möjliggöra en glidning mot ett annat perspektiv och fritt indirekt tal (*erlebte rede*).
- Konstruktionen kan utnyttjas för att uppnå en rad stilistiska effekter: ge emfas åt ett textsegment, tillfälligt bromsa tempot i läsningen, överraska läsaren, efterlikna talspråk, ge ett intryck av vana eller tidlöshet, förmedla ett sinnesintryck, skapa en impressionistisk stil etc. (jfr Ballard 1996, Delorme 2004, Combettes & Kuyumcuyan 2010, Mossberg 2021).

Trots att både svenskan och franskan har grammatisk ordföljd och i de flesta fall platshållartvång, det vill säga krav på såväl finit verb som explicit subjekt (Hammarberg & Viberg 1979: 38)⁴, skiljer de sig åt i fråga om frekvensen av icke satsformade meningar. I en stor jämförande undersökning av den svenska och franska meningsstrukturen i skönlitterära texter fann Eriksson (1997: 121–125) att franskans starka nominaliseringstendens bland annat manifesterar sig i att översättare ibland väljer en icke satsformad konstruktion vid översättning av fullständiga meningar från svenska till franska. Att franskan har en större förkärlek för icke satsformade meningar än svenskan var också ett tydligt resultat i Mossbergs (2021: 119–120) komparativa studie av journalistisk text (för liknande observationer, se citat i Ballard 1996: 179–180). Det finns dessutom en rad franska konstruktioner som lexikaliseras utan finit verb och som blivit förstahandsalternativet i många kontexter (jfr Mossberg 2021: 151, 155, 167). I denna studie kontrasteras skönlitterära texter, och där är det svårare att tala om tydliga frekvenskillnader mellan språken, men som vi ska se längre fram finns det en rad konstruktionsmöjligheter i franskan som underlättar användningen av icke satsformade meningar.

1.1 Icke satsformad mening på svenska

Ur ett svenskt perspektiv beskrivs icke satsformade meningar i bland annat *Språkriktighetsboken* (2005: 335–343). Där benämns konstruktionen *ofullständig mening*, och fem centrala kategorier identifieras (exempel hämtade ur *Språkriktighetsboken* s. 338–342):

- Precisering eller kommentar till föregående mening (*Just så skulle en partiledare vara. En människa som höll när andra tvekade.*)
- Led i uppräknings- eller subjektlös fortsättningsmening (*Kvällssol över ett risfält, människor på huk i arbete, jordbruk som på en kolonilott, planta för planta. / Kommer strax.*)
- Rubrik som inledning till nytt perspektiv eller nytt tema i texten (*Medelklass? / Ett exempel.*)

⁴ Det franska platshållartvånget är dock inte lika nödvändigt ur ett funktionellt perspektiv (se Hammarberg & Viberg 1979 s. 47–49).

- Textbindande fras (*Så långt... / Allt enligt...*)
- *Detta*-mening (*Detta eftersom avfallet transporteras på lastbilar som annars skulle gå tomma.*)

Vidare indelas de ofullständiga meningarna i två grammatiska huvudtyper (ibid. 336–337):

- Meningsfragment: ofullständig mening som kan analyseras som ett icke nödvändigt satsled utbrutet ur föregående mening (t.ex. appositionell nominalfras, prepositionsfras, adjektivfras, particip-fra, bisats)
- Icke satsformad mening: ofullständig mening som fungerar självständigt i förhållande till omgivande meningar (t.ex. retorisk fråga, textinitialt tids- eller rumsadverbial, led i uppräkning).

Dessa huvudtyper kan ha mycket varierande uppbyggnad och expanderas med optionella led, men textgrammatiskt verkar det finnas vissa restriktioner: ”I praktiken finns [...] mer eller mindre tydliga begränsningar för hur en ofullständig mening fungerar betydelsemässigt i förhållande till omgivande meningar” (ibid. s. 342). Det är bland annat dessa kontextuella betydelse-restriktioner som ska identifieras och analyseras här.

1.2 Icke satsformad mening på franska

1.2.1 Franskans perifera satsled och lösa referensbindning

En första egenskap hos franskan, som skulle kunna bana väg för fler icke satsformade meningar, är att detta språk, i egenskap av exogent språk (Lundquist 2005, Baron & Herslund 2005), har stor potential att utlokalisera emfatiska led till satsens periferi. Ett exempel på detta är franskans initiala och finala dislokationer med pronominal kopia i den inre satsen (Pedersen m.fl. 1982: 34–35, Riegel m.fl. 1998 XI–6.1, Larsson Ringqvist 2003, 2010). I talspråk signaleras dislokation med en särskild intonation, i skrift oftast med ett kommatecken (Riegel m.fl. XI–6). I detta sammanhang är vänsterdislokerade led av störst intresse, dels för att de har fler funktioner på franska än på svenska (Larsson Ringqvist 2010: 69–72), dels för att de får stor kommunikativ effekt genom sin spetsställning i satsens inledning och sin kapacitet att knyta an till en vidare kontext och annonsera ett nytt perspektiv på ämnet (Larsson Ringqvist 2003: 127). Typiska vänsterdislokerade led i franskan är personliga pronomen och nominalfraser, men många andra ledtyper förekommer, såsom infinit verbfraser (artikelförfattarens exempel):

Ce chien, je l’adore. / Je l’adore, **ce chien**.

Den här hunden, jag älskar den. / Jag älskar den, den här hunden.

Un chien, ça demande un engagement à long terme.

En hund, det kräver ett långtidsengagemang.

Les vacances, je n'y vais jamais sans mon chien.

Semestern, jag åker aldrig på den utan min hund.

Travailler, c'est trop dur pour moi.

Arbeta, det är för jobbigt för mig.

Dislokation är vanligt på båda språken, men det som är utmärkande för franskan är att konstruktionen förekommer i alla stilarter, från formellt till informellt språk, till skillnad från svenskan där dislokation främst tillhör talspråket (Pedersen m.fl. 1982: 35; SAG kap. 36 § 2; Larsson Ringqvist 2003: 141, 2010: 74, 77). Denna kontrastiva skillnad kan förklaras med att franskan, som icke V2-språk⁵, kan ha mer än ett satsled före huvudsatsens finita verb, medan svenskan, i egenskap av V2-språk, håller ihop den inre satsen mer och i normalfallet inte tar mer än ett satsled initialt före huvudsatsens finita verb. I svenskan är det istället den satsgrammatiskt mer sammanhållna konstruktionen topikalisering med inversion (*Den här hunden älskar jag*) som uppfattas som den omarkerade strukturen (Larsson Ringqvist 2003: 126–128, 143, 2010: 73–74). Kommunikativt och textbindningsmässigt skiljer sig topikaliseringen markant från dislokationen, bland annat genom att den har en mer lokal räckvidd och knyter an till närmast föregående kontext (Larsson Ringqvist 2003: 127).

Från en spetsställd dislokation med prominens i den franska satsen är steget inte långt till en avdelad framåtpekande icke satsformad mening, så att vi exempelvis får: *Ce chien ? Je l'adore.* eller *Ce chien ! Je l'adore.* Om man istället avverbalerar satsen, vilket är vanligt på franska (Eriksson 1997: 122, 329, Lundquist 2005: 80), resulterar dislokeringen i en tvåledad icke satsformad mening (artikel författarens exempel):

Ce chien, adorable ! / Adorable, ce chien !

Denna hund, jättegullig! / Jättegullig, denna hund!

Un chien, quel travail !

En hund, vilket arbete!

Les vacances, jamais sans mon chien.

Semestern, aldrig utan min hund.

Travailler, très peu pour moi.

Arbeta, mycket lite för mig. (dvs arbeta undviker jag helst)

⁵ V2-språk = språk där huvudsatsens finita verb i typfallet står på andra plats (t.ex. *Han kom igår / Igår kom han*).

En annan skillnad mellan språken som kan gynna uppkomsten av icke satsformade meningar på franska är att det finns ett stort antal icke finita satsförkortningar, ofta initialt eller finalt placerade i satsens periferi, i vissa fall utan direkt svensk motsvarighet. Denna kontrastiva skillnad förklarar Lundquist (2005: 80) med att de jämförelsevis betydelselätta franska verben kompenseras av en omfattande verbböjning (beroende på hur man räknar, finns det utrymme för över 40 olika verbformer i skrift enligt Pedersen m.fl. 1982: 223), där ett stort antal icke finita former ingår. Enligt Lundquist (ibid.) är det denna rika tillgång till icke finita verbformer som ligger till grund för franskans mer hierarkiska satsstruktur med många satsförkortningar. Endogena språk med relativt betydelselätta verb och ett fåtal verbformer, som danskan och svenskan, föredrar istället en linjär och parataktisk satsstruktur, där satsleden hålls ihop i finita satser med explicit subjekt och predikat (Lundquist ibid.). De franska satsförkortningar som genom sin lösa anknytning torde stå närmast på tur att avknoppas i en icke satsformad mening är franskans appositioner och fria predikativ i initial eller final ställning, normalt avdelade med kommatecken. Det råder viss oenighet om hur enheterna ska definieras på franska (H. Korzen 2000: 158–161); här följer jag Pedersen et al. (1982: 30–32)⁶ som, något förenklat, beskriver dem så här (artikelförfattarens exempel):

- **apposition:** direkt efterställt led som har lös anknytning till ett nominalt uttryck och som utgör eller kan omvandlas till appositionell relativbisats; ofta förklarande/preciserande kommentar. Exempel: *Le chien, fatigué, se coucha sous la table.* ('Hunden, (som var) **trött**, lade sig under bordet.'). Konstituent: appositionell relativbisats, infinit verbfras, absolut konstruktion (se nedan), egennamn/titel och framför allt adjektiv- och substantivfras.
- **fritt predikativ:** för- eller efterställt led som har lös anknytning till ett nominalt uttryck (oftast subjektet) och som **inte** utgör eller kan omvandlas till appositionell relativbisats; förställt uttrycker det ofta tid, orsak, villkor, medgivande som reduktion av en bisats; efterställt uttrycker det ofta beledsagande omständighet som reduktion av en huvudsats. Exempel: *Fatigué, le chien se coucha sous la table. / Le chien se coucha sous la table, fatigué.* '[Eftersom] **trött**, hunden lade sig under bordet.' / 'Hunden lade sig under bordet, [den var] **trött**.' Konstituent: adjektivfras, artikellös substantivfras, participfras, absolut konstruktion.

Av ovanstående beskrivning framgår att appositionen måste stå intill det nominala uttryck det hänför sig till, medan det fria predikativet har en

⁶ Observera att apposition och fritt predikativ definieras annorlunda i svensk grammatisk tradition (jfr SAG vol. 1 s. 154, 173).

betydligt friare placering och kan stå åtskilt från sin antecedent. I detta sammanhang ska också nämnas franskans fria nominala tillägg, som inte hänför sig till ett specifikt satsled utan har räckvidd över hela satsen.⁷ Denna frastyp uttrycker i allmänhet en subjektiv värdering men kan även fungera som textbindande fras (exempel i Abeillé & Godard 2021 IV–6.5.2, artikel-författarens översättning):

Chose curieuse, Jean a mis son pullover à l'envers.

Konstig sak, Jean har satt på sig tröjan bakochfram.

La voiture est tombée en panne. **Résultat**, ils sont arrivés en retard.

Bilen gick sönder. **Resultat**, de kom för sent.

En idiomatisk svensk översättning av ovanstående fraser skulle resultera i en mer sammanhållen, ”endogen” konstruktion med inversion, till exempel *Den trötta hunden lade sig [...], Eftersom hunden var trött lade den sig [...], Resultatet var att [...]* respektive *Det underliga är att / Konstigt nog har Jean [...]*. På franska har dessa konstruktionstyper istället en benägenhet att bli än mer ”exogena” genom att avskiljas i en icke satsformad mening (t.ex. *Fatigué. Le chien se coucha [...], Résultat?, Chose curieuse* :).

Konstruktionsmässigt kan appositioner, fria predikativ och fria nominala tillägg vara såväl enledade som tvåledade. Som tvåledade utgör de en så kallad absolut konstruktion, en typiskt fransk företeelse utan svensk motsvarighet. Enligt Pedersen m.fl. (1982: 28–29) kan denna definieras som en satsförkortning bestående av två solidariska led, som uppträder som adverbial (det första exemplet nedan), apposition eller fritt predikativ (de två senare exemplen) (exempel citerade i Pedersen m.fl.: 29, 117, artikel-författarens översättning):

Le chat parti, les souris dansent.

[När/Eftersom] **katten** [är] **borta**, dansar mössen.

Le pianiste jouait, **les yeux fermés**.

Pianisten spelade, [med] **ögonen slutna**.

Elle s'installe, **un tricot bleu pâle sur les genoux**.

Hon slog sig ned, [med] **en ljusblå stickning i knät**.

Som tidigare nämnts tenderar framförställda fria predikativ att uppvisa en adverbial valör, vilket sätter ljuset på ännu en skillnad mellan språken, nämligen att franska fria predikativ, framför allt i spetställning, inte alltid ger en explicit anvisning om relationen mellan satsleden utan måste tolkas utifrån

⁷ Abeillé & Godard (2021 IV–6.5.2) benämner frastypen *ajout nominal de commentaire* ’kommenterande nominalt tillägg’ (jfr fritt annex SAG kap. 36 § 12).

en vidare kontext och läsarens omvärldskunskap (exempel och översättningar i Pedersen m.fl. 1982: 32):

Petite, cette main devait appartenir à un enfant.
Eftersom handen var ganska liten, måste den vara ett barns.

Âgée, elle avait gardé sa vivacité.
Även om hon hade blivit äldre (Även som gammal), hade hon bevarat sin livlighet.

Som Delorme och Lefeuve (2004: 287–288) visar kan dessa framförställda satsförkortningar avdelas i en icke satsformad mening, en konstruktion som torde vara omöjlig på svenska (artikelförfattarens översättning):

Libre. Vous pouvez résilier votre contrat d'assurance sans attendre un an.
(reklamtext, i Delorme & Lefeuve 2004: 287)
[Eftersom ni är/Genom att ni är/ Ni är fri och...] **Fri.** Ni kan säga upp er försäkring utan att vänta ett år.

Enligt Lundquist (2005: 83 f.) bereder de adverbiala framförställda fria predikativet väg för ytterligare en fransk egenhet: det omfattande bruket av *anaphore infidèle* (= otrogen anaför). Med detta uttryck avses i fransk textgrammatik en diskursreferent som döps om när den upprepas och ofta byggs ut med ny information (jfr Riegel m.fl. 1998 XXI–3.2.2)⁸. Lundquist (ibid.) menar att källan till franskans *anaphore infidèle* finns i det fria predikativet (nedan *travailleur méthodique*) och illustrerar sitt resonemang med följande sekvens, där det fria predikativet flyttats ut för att inleda en ny mening (artikelförfattarens översättning):

Travailleur méthodique, Dupont augmentait sa clientèle. > Dupont était depuis 1980 gérant de l'entreprise. **Ce travailleur méthodique** en augmentait la clientèle.
(Lundquist 2005: 83)
[Som den] **metodiskt arbetande person** Dupont [var], ökade han sin kundkrets.
> Dupont var sedan 1980 chef för företaget. **Denne metodiskt arbetande person** ökade dess kundkrets.

Även om *anaphore infidèle* förekommer även i endogena språk som svenskan är de sällsynta och stilistiskt markerade. I dessa språk föredras istället en referensbindning med *anaphores fideles* (= trogna anaforer), det vill säga identisk eller modifierad upprepning av egennamn/substantiv eller pronominalisering (Lundquist 2005: 74–78). Skillnaden mellan språken kan illustreras med följande exempel (min översättning):

⁸ Denna typ av referensbindning påminner om svenskans *varierad upprepning* (Hellspong & Ledin 1997: 83) men möjligheterna till omformulering och tillägg av ny information om referenten är större.

Qui est Nestor Kirchner ? Le gouverneur de la lointaine et riche province pétrolière de Santa Cruz (Patagonie) reste un mystère. [...] Ce patagon de 53 ans est apparu sur la scène électorale [...] [Le programme] de ce poulain sans charisme reste flou [...] (Lundquist 2005: 74, 78)

Vem är Nestor Kirchner? Guvernören från den fjärran och rika oljeprovinsen Santa Cruz (Patagonien) förblir ett mysterium. [...] Denne 53-årige patagonier uppträdde på valscenen [...] Denne okarismatiska protégé har ett otydligt program [...]

Den här typen av lös anknytning mellan sambandsled är vanligt förekommande i framför allt fransk tidningsprosa, men letar sig ibland in i även andra texttyper. I ovanstående textavsnitt måste läsaren exempelvis kunna upprätta en associativ länk mellan ”Nestor Kirchner” och sambandsleden ”guvernören”, ”denne 53-årige patagonier” respektive ”denne okarismatiska protégé” – kopplingar som aktualiserar information som inte är tillgänglig i den franska texten. Lundquist (ibid. 77–78) konstaterar att en dansk direktöversättning av sambandsleden inte är särskilt lyckad i exemplen ovan, och detsamma måste sägas gälla för svenskan. Även om referensbindningen inte är omöjlig att tolka, blir de tvära kasten onaturliga och svårtolkade för en skandinavisk läsare.

Franskans annorlunda mönster för referensbindning i kombination med de rika möjligheterna till perifera satsled får, som vi ska se i analysen av översättningsexemplen, en avgörande inverkan på bruket av icke satsformade meningar.

1.2.2 Franskans *prédication seconde* och *prédication autonome*

Franska icke satsformade meningar indelas ibland i tilläggskonstruktioner, så kallade *prédications secondes* eller *constructions d'ajout*, respektive självständiga icke satsformade meningar, så kallade *prédications premières* eller *prédications autonomes*⁹ (se t.ex. Delorme & Lefevre 2004, Combettes & Kuyumcuyan 2010). *Prédication seconde* motsvarar ungefär det som *Språkkritighetsboken* (2005: 336) kallar för meningsfragment, det vill säga ett icke nödvändigt satsled som kan betraktas som utbrutet ur föregående mening. Exempelvis skulle ett fritt predikativ kunna avdelas till *prédication seconde* på följande sätt: *Elle s'arrête. Inquiète. / Inquiète. Elle s'arrête.* ('Hon stannade till. **Orolig.** / '**Orolig.** Hon stannade till.'). Och en utbruten final apposition i form av en nominalfras skulle kunna formuleras så här: *Anne travaillait 57, rue de Varenne. Une adresse bien connue à Paris.* ('Anne arbetade på rue de Varenne 57. En välkänd adress i Paris'). Möjligheten att bryta ut ett fritt predikativ i såväl initial som final position leder till ytterligare en skillnad mellan språken, nämligen att en fransk icke satsformad mening, i vissa sammanhang, kan tolkas som både framåtpekande och bakåtpekande.

⁹ Även andra termer, definitioner och indelningar förekommer. Det verkar inte finnas någon konsensus på området.

Dessa meningar kallas ibland på franska för pivå-meningar (Delorme & Lefeuvre 2004: 287–288):

La dernière fois, une délégation de salariés est venue la voir. **Inquiets**. Le patron de l'usine était en train de déménager les machines en douce. (*Le Monde*, 18–24 nov 2004, i Delorme & Lefeuvre 2004: 287)

Den sista gången kom en delegation anställda för att träffa henne. **Oroliga**. Fabrikschefen höll på att flytta maskinerna i smyg. (artikelförfattarens översättning)

Här skulle den franska passagen kunna läsas som antingen 'Den sista gången kom en delegation [oroliga] anställda för att träffa henne' eller som '[De anställda var] oroliga [därför att] fabrikschefen höll på att flytta maskinerna i smyg' (jfr Delorme & Lefeuvre 2004: 287). Alternativt skulle båda tolkningarna kunna vara aktuella samtidigt.

Den andra typen av fransk icke satsformad mening, *prédication autonome*, är textgrammatiskt och betydelsemässigt självständig i förhållande till den omgivande kontexten och kan sällan integreras i den föregående meningen utan att det uppstår tolkningsproblem. Till viss del motsvaras franskans *prédication autonome* av en svensk självständig icke satsformad mening (*Språkriktighetsboken* 2005: 336), men franskans *prédication autonome* verkar ha en betydligt större självständighet än den motsvarande svenska konstruktionen. En hypotes i den här artikeln är att det är franskans stora tolerans för en lösare referensbindning och goda möjligheter till dislokation, lös apposition, fritt predikativ och fritt nominalt tillägg som skapar förutsättningar för konstruktionens autonomi. Här ett exempel följt av min svenska översättning:

[Zoé] a commencé par vendre des sandwichs sur le port, puis elle a monté les 393 marches de la Kali Strata et elle a ouvert chez les gens d'en haut, chez les gens qui comptent, une taverne à son prénom, comme une mère lyonnaise. **Une vraie Grecque, effacée, invisible dehors, mais souveraine chez elle.** (slutet på ett stycke, *Le Nouvel Observateur*, 26 juni–2 juli 2003, i Delorme & Lefeuvre 2004: 294)

Zoé började med att sälja smörgåsar i hamnen, sedan flyttade hon upp de 393 trappstegen på Kali Strata och öppnade hos människorna däruppe, hos människorna som räknas, en taverna i sitt eget förnamn, som [om hon vore] en lyonesisk kvinna. **En riktig grekiska, tillbakadragen, osynlig utomhus, men suverän hemma hos sig.**

I citatet syftar den självständiga icke satsformade meningen på subjektet i föregående mening och skulle inte utan tolkningsproblem kunna införlivas i den föregående meningen. Den fetstilta meningen måste därför uppfattas som en subjektiv kommentar skild från det objektiva berättandet i den föregående meningen. Som Delorme och Lefeuvre (2004: 295) framhåller handlar det inte här om att klassificera den omtalade kvinnan som "en äkta grekiska" (*Zoé, *une vraie Grecque*...) – det är något läsaren redan kunnat räkna ut.

Istället handlar det om att karakterisera henne på ett starkt värderande sätt, en tolkning som framhävs av adjektivet *vraie*, som i det här sammanhanget får tolkas som ett modalt adjektiv. På franska kan alltså *la prédication autonome* innehålla en subjektiv markör, som ett modalt adjektiv (t.ex. *vrai*) eller adverb (t.ex. *apparemment* 'tydligt', *sans doute* 'antagligen'), och även ha en annan interpunktion än föregående mening (t.ex. frågetecken eller utropstecken istället för punkt, jfr *Une vraie Grecque !* 'En riktig grekiska!'). Därigenom kan den anses uttrycka en självständig språkhandling utan stöd av kontexten. Genom att en ny röst kan bryta in i texten på det här sättet menar flera franska lingvister att *la prédication autonome* har potential att signalera ett perspektivbyte, i form av ett svävande perspektiv eller fritt indirekt tal (jfr Ballard 1996: 186; Delorme 2004: 347, 349; Delorme & Lefevre 2004: 296). På franska fungerar den icke satsformade meningens långtgående självständighet alldeles utmärkt, men den svenska direktöversättningen hänger i luften. Här hade det varit bättre med en satsformad konstruktion (t.ex. "Hon är en riktigt grekiska..."), som klargör syftningen på subjektet i föregående mening. En sådan översättningslösning skulle dock innebära en betydelseglidning, eftersom meningens språkhandling skulle ändras från utrop till påstående samtidigt som perspektivbytet i den franska texten går förlorat. Flera franska studier har ägnats åt att försöka bestämma gränslinjen mellan den underordnade *prédication seconde* och den självständiga *prédication autonome*. Svaret tycks vara att det rör sig om en glidande skala, där flera kontextuella faktorer spelar in (Delorme & Lefevre 2004, Combettes & Kuyumcuan 2010). Frågan här är om svenska översättningar kan bidra till att bringa mer klarhet.

Vi kan alltså konstatera att en rad olika grammatiska processer underlättar bildandet av franska icke satsformade meningar, medan den bristande tillgången till vissa konstruktioner begränsar svenskans handlingsutrymme. Som exogent språk med icke V2-ordföljd har franskan betydligt större kapacitet än svenskan att utlokalisera betydelsetunga enheter initialt och finalt i satsens periferi, avverbalisera satsen, implicitgöra subjektet och förlita sig på en lösare referensbindning. Det endogena språket svenska håller i mycket högre grad ihop satsen kring den betydelsetunga verbkärnan, vilket resulterar i mer paratax, finithet, bibehållet subjekt och relativt explicit referensbindning. I det följande ska vi se hur dessa typologiska skillnader påverkar möjligheterna att översätta en fransk icke satsformad mening till en motsvarande icke finit svensk konstruktion och i vad mån det går att skönja ett mönster i de franska och svenska bruket av icke satsformade mening.

2 Metod, material och avgränsningar

Textutdragen som ligger till grund för den här undersökningen är hämtade från sex franska romaner översatta till svenska kort tid efter utgivningen i Frankrike. Som kontroll har även två svenska romaner och deras franska översättningar använts. Översättningarna är gjorda av åtta olika översättare,

alla med ett stort antal översatta titlar bakom sig. Även om två av romanerna är skrivna av samma författare, borde bredden av översättare garantera att beskrivningen av hur icke satsformade meningar behandlas i översättningar är någorlunda representativ. De utvalda texterna är inbördes mycket olika och har var och en sin karakteristiska stil, men det är inte de enskilda författarnas eller översättarnas stil som är av intresse här – textexemplens enda funktion är att illustrera övergripande språkliga tendenser, långt bortom personliga uttryckssätt.

Eftersom undersökningen har en textgrammatisk inriktning med särskilt fokus på textbindning är samtliga exempel hämtade ur löptext. Det innebär att förekomster i direkt anföring, rubriker eller annan specialtext inte tagits med. Även om det föreligger en uppenbar risk för interferens från källspråket ska det framhållas att översättarna inte påverkats av en testsituation när de gjort sina val, utan utfört sin uppgift helt omedvetna om att deras lösningar ska komma att appliceras som test för vilka restriktioner som styr nyttjandet av icke satsformad mening på de båda språken (om interferens i översättningskorpora, se Lauridsen 1996).

I det följande ska två kategorier analyseras som är relativt frekventa i materialet och som särskilt tydligt avslöjar de textgrammatiska restriktioner som styr bruket av icke satsformad mening på de båda språken: efterställda kommenterande nominalfraser i obestämd form (avsnitt 3) och beskrivande led i form av icke satsformad mening (avsnitt 4). I de citerade exemplen står de icke satsformade meningarna och deras översättningsmotsvarigheter i fetstil, i vissa fall med det finita verbet understruket för att framhäva växlingen mellan finit och icke finit konstruktion. I de få exempel där översättaren avviker något från källtexten återfinns inom klammerparentes artikelförfattarens direktöversättning av den franska icke satsformade meningen.

3 Efterställda kommenterande nominalfraser i obestämd form

Det svenska och det franska bruket av efterställd kommenterande nominalfras i obestämd form, eventuellt utbyggd med ett eller flera underordnade led (jfr *Språkriktighetsboken* 2005: 338), uppvisar många gemensamma drag, men också vissa olikheter. I det följande analyseras översatta icke satsformade meningar med en ökande grad av självständighet i relation till sin kontext.

3.1 Icke satsformade meningar med explicit lexikal koppling

En icke satsformad mening i form av en efterställd nominalfras i obestämd form kan vara lexikalt knuten till föregående mening med hjälp av ett funktionsord: konjunktion (*och, men*), subjunktion (*om, eftersom*), konjunktionellt adverb (*först, på grund av, därav, sedan, även*), modalt eller fokuserande adverb (*kanske, till exempel, bland annat, endast, åtminstone*), preposition, negerande uttryck (*inte, aldrig, inget*) eller textbindande

pronomen (*detta, annan, enda*). I journalistisk text verkar denna textbindningstyp vara vanligare på svenska än på franska (Mossberg 2021: 138–139), men i skönlitterära texter är den stilistiska variationen så stor att det är svårt att avgöra om det finns några klara skillnader mellan språken. Nedan presenteras några svenska exempel inledda med ett prepositionellt *som* (1), en konjunktion (2) respektive en adversativ konjunktion tillsammans med en emfatisk negation (3). Som framgår av de franska översättningarna finns likartade konstruktionstyper på franska (jfr Combettes & Kuyumcuyan 2010: 2):

(1) Då trädde han själv fram, det som var han, och visade sig för honom. **Som en mörk och väldig främling.** (Gardell 1998: 70)

C'est alors que ça apparaissait, ce qui est lui. **Comme un étranger colossal et ténébreux.** (2000: 93)

(2) Kvar fanns bara en stor, avgrundsdjup förvirring. Sorg. **Och en långsamt växande elakhet.** (Niemi 2000: 29)

Ne restait qu'une confusion abyssale. Du chagrin. **Et une méchanceté en lente progression.** (2004: 38)

(3) Vi fick lära oss Kinnekulle, höjd 306 meter över havet. **Men inte ett ord om Käymävaara, höjd 348.** (Niemi 2000: 47)

Nous apprenions que Kinnekulle, culminait à 306 mètres au-dessus du niveau de la mer. **Mais pas un mot sur la Käymävaara, haute de 348 mètres.** (2004: 59)

Likheterna mellan de båda språken framgår också om man vänder på perspektivet och utgår från franskan. I följande textpassager är de franska icke satsformade meningarna sammanlänkade med föregående mening genom en adversativ konjunktion i kombination med ett konjunktionellt adverbial (4), ett fokuserande adverbial (5) respektive en emfatisk negation (6). De svenska översättningslösningarna följer troget den franska källtexten och är även de icke satsformade:

(4) Au contraire, je la laissais me distancer, je sentais une langueur de plomb monter dans mes jambes. **Mais aussi une sorte de soulagement à mesure qu'elle s'éloignait.** (Modiano 2001: 27–28)

Tvärtom lät jag avståndet öka mellan oss, jag kände en blytyngd i benen. **Men också ett slags lättnad allteftersom hon avlägsnade sig.** (2012: 21)

(5) Il n'y a ni engagement, ni obligation, aucun prix à payer. **Juste une heure à partager, au fond de ce faubourg, dans un garage désaffecté.** (Colombani 2021: 94)

Det förekommer inga förpliktelser eller krav, det kostar ingenting. **Bara en timme för att vara med, mitt i denna stadsdel, i en nedlagd bilverkstad.** (2022: 73)

(6) Le mot suggère quelque chose de somptueux, la résidence d'une reine. **Pas un établissement pour femmes en difficulté.** (Colombani 2019: 42)

Namnet antyder en praktfull byggnad, en drottningens bostad. **Inte en anstalt för utsatta kvinnor.** (Colombani 2020: 40)

Vi ser i alla dessa exempel att de franska och svenska icke satsformade meningarna utgör en direkt fortsättning på föregående mening men att satsinnehållet får prominens genom sin positionering i en egen grafisk mening. Med en lätt betydelseförskjutning skulle det stora skiljetecknet på båda språken kunna strykas alternativt bytas ut mot ett kommatecken, vilket visar de täta textgrammatiska och betydelsemässiga banden mellan de grafiska meningarna. I den mån de icke satsformade meningarna kan sägas uttrycka en språkhandling, så är den underordnad språkhandlingen i den närmast föregående meningen. Franska och svenska icke satsformade meningar av detta slag får därför klassificeras som tilläggskonstruktioner / meningsfragment. Det ska betonas att icke satsformade meningar av ovanstående typ främst förmedlar en beskrivande, preciserande eller kontrasterande nyans utan den självständigt kommenterande valör som ofta kännetecknar nominalfraser som saknar dessa textbindande funktionsord.

3.2 Icke satsformade meningar med stark anaforisk bindning

Även vid avsaknad av explicita lexikala band kan den icke satsformade meningen uppfattas som tätt förbunden med den föregående meningen. Det är särskilt fallet när den efterställda nominalfrasen upprättar en tydlig betydelsemässig länk bakåt till en referent i föregående mening. Här räknar jag med tre olika varianter av stark anaforisk bindning (jfr Hellspong & Ledin 1997: 81–84): identisk upprepning (samma benämning upprepas), modifierad upprepning (någon del av uttrycket återkommer) och varierad upprepning, varvid den senare används som en samlingsbeteckning för situationer där samma referent upprepas genom (nära) synonymi, precisering, hyponymi eller partonymi. Först några svenska exempel på identisk upprepning (7), modifierad upprepning (8) respektive varierad upprepning (9):

(7) Anna tänker att risken är oerhört liten att det skulle vara någon bekant. **En försumbar risk, som Håkan skulle säga.** (Gardell 1998: 130)

La pense que le risque que ce soit quelqu'un qu'elle connaît est infime. **Un risque négligeable, comme dirait Håkan.** (2000: 177)

(8) Sedan drog han ett solo. **Ett knastrande och brölände gitarrsolo, djuriskt manligt, ofattbart för att komma från denne spåde trettonåring.** (Niemi 2000:153)

Puis il entama un solo. **Un solo de guitare crépissant et meuglant, animal et viril, insensé de la part de ce jeune garçon de treize ans.** (2004: 195)

(9) Elbolaget har skickat Håkan en Avbrottsförsäkring. **Ett papper som högtidligt talar om för Håkan att han finns.** (Gardell 1998: 60)

La compagnie d'électricité a envoyé à Håkan une assurance en cas de coupure d'électricité. **Un papier qui dit solennellement à Håkan qu'il existe.** (2000: 80)

Om man istället går från franska till svenska ser man att identisk (10), modifierad och varierad (11) – (12) upprepning fungerar enligt samma principer, även om varierad upprepning, i alla fall i det undersökta materialet, verkar föredras i franska originaltexter:

(10) Elle a des cheveux blond platine et très secs mais ce qui frappe Louise, c'est sa peau. **Une peau violacée, couverte de grosse tâches brunes.** (Slimani 2016: 69) Hon har väldigt torrt platinablont hår, men det som förundrar Louise är hennes hud. En violettaktig hud täckt med stora bruna fläckar. (2018: 69–70)

(11) Tout le monde savait peindre, voulait peindre... Pour moi, cette étrange obsession avait d'abord été celle de mon père. **Une volonté sourde, mystérieuse, qui l'éloignait de moi, puisque je faisais partie de sa vie, et que sa vie ne lui suffisait pas.** (Delerm 1998: 43)

Alla kunde måla, ville måla... För mig hade denna underliga besatthet först varit min fars. **En hemlig, mystisk drivkraft som förde honom bort från mig, eftersom jag var en del av hans liv och hans liv inte räckte till för honom.** (2001: 39)

(12) Pour se rassurer, elle s'est rendue dans une agence qui venait d'ouvrir dans le quartier. **Un petit bureau, décoré simplement, et que tenaient deux jeunes femmes d'une trentaine d'années.** (Slimani 2016: 24)

För att kunna känna sig tryggare gick hon till en förmedling som just hade öppnat i kvarteret. **Ett litet kontor som var enkelt inrett och sköttes av två kvinnor i trettioårsåldern.** (2018: 22)

I samtliga franska och svenska exempel ovan skulle det rent teoretiskt vara möjligt att byta ut punkten mot ett kommatecken, men inte utan en betydande förändring av informationsstrukturen. De relativa bisatser som ofta följer den icke satsformade meningens inledande nominalfras måste betraktas som hävdade och därmed bärare av en egen språkhandling. Att integrera de icke satsformade meningens i den föregående meningen skulle tona ner dess innehåll avsevärt och påverka textens rytm och läsbarhet. Trots det får även denna typ av franska och svenska icke satsformade meningar betecknas som tilläggskonstruktioner / meningsfragment genom att den icke satsformade meningen är starkt beroende av kontexten till vänster för sin tolkning. Dessutom är språkhandlingen i den icke satsformade meningen alltid av samma typ som i den föregående satsformade meningen (här: påstående).

3.3 Icke satsformade meningar med svag anaforisk bindning

Betydligt självständigare är efterställda icke satsformade meningar som svårligen eller inte alls skulle kunna integreras i föregående mening utan omskrivningar eller tillägg. Här är referensbindningen svagare och baserad på en konceptuell anafor eller en associativ anafor. Den förstnämnda termen syftar på en nominalfras som sammanfattar hela eller delar av föregående mening eller textavsnitt (Riegel m.fl. 1998 XXI–3.2.2), medan en associativ anafor upprättar en mer indirekt förbindelse till föregående kontext på

grundval av delad omvärldskunskap eller gemensamma värderingar (Riegel *ibid.*). I många fall är det svårt att skilja en fransk icke satsformad mening med svag anaforisk koppling från en äkta *prédication autonome*, det vill säga den typ av självständig icke satsformad mening som presenteras nedan i avsnitt 3.4. I viss utsträckning, men långt ifrån alltid, kan de svenska översättningarna vara till hjälp vid tolkningen: om de franska icke satsformade meningarna har översatts till svenska med en icke satsformad konstruktion kan de i regel tolkas som ett meningsfragment / en tilläggskonstruktion. Om den svenska översättaren istället har valt en finit konstruktion eller en helt annan typ av översättningslösning kan det röra sig om en *prédication autonome*.

Meningar med svag anaforisk bindning är särskilt vanliga i fransk tidningstext (Mossberg 2021: 138). Vad gäller frekvensen av svag anaforisk bindning i skönlitterär text är det betydligt svårare att dra några generella slutsatser eftersom enskilda författarstilar är så varierande, men genomgången av det förhållandevis begränsade skönlitterära materialet tyder på att franskan gärna använder sig av svag anaforisk bindning även i denna texttyp.

Först två svenska exempel på vad som kan analyseras som en konceptuell anafor (13) respektive association (14):

(13) Att vara trettio är att vara för gammal för blått nagellack och för ung för ansiktslyft. **En jävla skitålder som dessutom förväntas vara ens bästa tid i livet.** (Gardell 1998: 13)

Avoir trente ans et être trop vieux pour du vernis à ongle bleu et trop jeune pour un lifting. **Un âge de merde qui en plus est censé être le meilleur moment de l'existence.** (2000: 14)

(14) Femton kilo gick hon upp. **Ett otäckt lager av fett över hela kroppen.** Dallrande, hängande svällande. (Gardell 1998: 15)

Elle a pris quinze kilos. **Une infâme couche de graisse sur tout le corps.** Mouvante, flasque, bouffie. (2000: 17)

I båda dessa exempel får den fetstilta icke satsformade meningen betecknas som relativt löst länkad till den föregående meningen. Den konceptuella anaforen i (13), ”en jävla skitålder”, kombineras här med en relativ bisats som framstår som hävdad, en tolkning som förstärks av konnektivet *dessutom*. Därigenom skulle den efterställda icke satsformade meningen kunna sägas uttrycka en egen språkhandling. Associativa anaforer (14) med en tydligt kommenterande funktion är svåra att hitta i det svenska materialet. Om man slår ihop den fetstilta meningen i (14) med föregående mening och expliciterar relationen med ett finit verb framgår det att den icke satsformade meningen snarare uttrycker en följd än en subjektiv kommentar: ”Femton kilo gick hon upp, vilket **ledde** till ett otäckt lager [...]”. Som framgår av de franska översättningarna ovan finns motsvarande efterställda konstruktioner på franska, vilket möjliggör källtexttroga franska översättningslösningar.

I omvänd riktning, från franska till svenska, kan en konceptuell anafor (15) respektive en associativ anafor (16) te sig så här:

(15) S'il y avait eu une porte, c'est certain qu'elle aurait claqué de nouveau. **Une séquence digne des séries mexicaines doublées en arabe dont ma mère raffole.** (Guène 2014: 19)
Hade det funnits en dörr skulle den utan tvekan ha smällt igen. **En sekvens värdig de mexikanska teveserierna dubbade till arabiska som mamma är galen i.** (2015: 14–15)

(16) Elle a vu des reportages sur ces manufactures de la *Carpet Belt*, dans le Nord, où les enfants sont enchaînés aux métiers à tisser et travaillent jusqu'à vingt heures par jour, toute l'année. **Un esclavage moderne qui broie les couches les plus pauvres de la société.** La communauté des Intouchables est la principale concernée. (Colombani 2021: 17)
Hon har sett reportagen om *Carpet Belt*, mattfabrikerna i norr, där barnen måste sitta vid vävstolarna upp till tjugo timmar om dygnet, hela året om. **Ett modernt slaveri som krossar de fattigaste i samhället.** Det drabbar främst gruppen oberörbara. (2022: 12)

Här avslutar den icke satsformade meningen i (15) en dramatisk scen i flera turer med den konceptuella anaforen *une séquence* ('sekvens'), medan den associativa anaforen i (16), *un esclavage moderne* ('ett modernt slaveri') bygger på att läsaren delar vissa värderingar och kan tolka situationen i föregående mening på samma sätt som skribenten. Här är det tydligt att de franska meningarna uttrycker en egen språkhandling, skild från den föregående satsformade meningen. Som framgår av exemplen är det ofta möjligt att översätta de franska konstruktionerna med en motsvarande svensk konstruktion. Skillnaden ligger främst i att renodlade associativa anaforer och självständigt kommenterande icke satsformade meningar verkar vara mer sällsynta på svenska än på franska (jfr Mossberg 2021: 138).

Genom sin preciserande eller kommenterande betydelsenyens framstår textpassagerna i detta avsnitt som semantiskt mer självständiga än de lexikalt eller anaforiskt bundna exemplen i avsnitt 3.1 och 3.2. Analysen visar att språken fungerar på ett snarlikt sätt, även om de svenska exemplen är få, i originalskrivna texter såväl som i översättningar, och den franska referensbindningen ofta framstår som mer associativ än den svenska.

3.4 Självständiga icke satsformade meningar

Två av de franska författarna i det utvalda materialet, Laetitia Colombani (2019, 2022) och Faïza Guène (2014), använder sig av en typ av icke satsformade meningar som får betraktas som helt självständiga i relation till kontexten, så kallade *prédications autonomes*. Direkta svenska motsvarigheter till denna konstruktionstyp förekommer inte i de båda undersökta svenska romanerna och torde vara svåra att finna i svenska romantexter. Kännetecknande för dessa typiskt franska meningskonstruktioner är att de

uttrycker en subjektiv värdering eller kommentar till föregående kontext utan att peka på ett enskilt textsegment. Därutöver kan de innefatta ett modalt uttryck som kommenterar språkhandlingen, införa ett perspektivbyte (svävande perspektiv eller övergång till fritt indirekt tal) och introducera en övergång till en ny typ av språkhandling (t.ex. från påstående till utrop). En förklaring till varför de fungerar så väl på franska skulle kunna vara de franska läsarnas vana vid fritt predikativ, lös apposition, kommenterande nominalt tillägg och jämförelsevis implicit referensbindning (framför allt *anaphore infidèle* och associativ anafor), det vill säga konstruktioner som alla kräver en tämligen omfattande tolkningsinsats av läsaren. Som vi såg ovan i (13)–(16) förekommer relativt självständiga icke satsformade meningar även på svenska, men ju mer självständigt kommenterande de franska icke satsformade meningarna är, desto mer tenderar de svenska översättarna att fjärma sig från källtextens syntaktiska konstruktion och välja alternativa lösningar. Det är omöjligt att säga exakt var gränsen går för när en fransk icke satsformad mening övergår i *prédication autonome* (jfr Delorme & Lefevre 2004: 296, Combettes & Kuyumcuyan 2010: 3, 24–26). Snarare rör det sig om ett kontinuum, där de mest renodlade fallen verkar omöjliga att översätta till svenska utan modifikation.

En strategi som de svenska översättarna använder för att parera svårigheterna med att översätta franskans självständiga icke satsformade meningar är att lägga till ett funktionsord (17), eventuellt i kombination med en verbal konstruktion (18) alternativt välja en helt annan typ av lösning, till exempel en bisats (19):

(17) De là où elle est, Léna ne voit qu’un pan du couloir, masqué par la lugubre silhouette du squelette derrière lequel elles se sont réfugiées. **Sombre présage.** [direktöversättning: Ont varsel.] (Colombani 2021: 154)
Från där hon står ser Léna bara en bit av korridoren genom den makabra silhuetten av skelettet bakom vilket de tagit sin tillflykt. **Som ett ont varsel.** (2022: 120)

(18) Ça lui donnait un drôle d’air. **Un air de menteur.** [direktöversättning: Det gav honom ett skumt utseende. Ett lögnaktigt utseende.] (Guène 2014: 187)
Det gav honom ett skumt utseende. **Som en som ljuger.** (2015: 154)

(19) Pour son client, le juge a retenu la prison ferme, des millions d’euros de dommages et intérêts. **Une vie entière à payer.** [direktöversättning: Ett helt liv för att betala.] (Colombani 2019: 14)
Hennes klient hade dömts till fängelse och böter på flera miljoner euro, **som han skulle behöva betala av i resten av sitt liv.** (2020: 14)

Översättaren kan också välja att dämpa den icke satsformade meningens självständiga status genom att göra den mer beskrivande än kommenterande. I följande passage har till exempel det modala adjektivet *vrai* (’riktig’, ’verklig’) översatts med det deskriptiva adjektivet *rejäl*, i kombination med en omvandling av franskans utrop till ett påstående:

(20) En parallèle, elle va devoir obtenir l'accord des autorités éducatives et scolaires de l'État, tout en se soumettant aux lois et aux règlements établis par le gouvernement. **Un vrai casse-tête indien !** [direktöversättning: En verklig indisk tankenöt!] (Colombani 2021: 120)

Samtidigt måste hon få de statliga utbildnings- och skolmyndigheternas godkännande och visa att hon följer de lagar och förordningar som regeringen har ställt upp. **En rejäl indisk tankenöt.** (2022: 93)

Den franska texten i (20) får en närmast polyfon karaktär genom att en annan röst bryter in och med ett utrop värderar påståendet i föregående mening, ett perspektivskifte som går förlorat i den svenska översättningen, som torrt sammanfattar de uppräknade problemen i en konceptuell anaför.

Men det vanligaste sättet att översätta franskans självständiga icke satsformade meningar till svenska är att omvandla dem till en fullständig huvudsats, i allmänhet genom införande av en böjningsform av verbet *vara* eller *ha* eller något annat betydelselätt verb, som i kraft av sin finhet förankrar meningen i sin kontext. Samtidigt innebär expliciteringen av subjektet att det svävande perspektivet i den franska meningen försvinner i översättningen och den svenska meningen får en objektivt beskrivande nyans. Några exempel av denna typ:

(21) Ma mère grimaçait, se tenait la poitrine et avalait son verre d'eau d'une traite. **Un vrai numéro de tragédienne.** [direktöversättning: Ett riktigt tragediskådespelarnummer.] (Guène 2014: 11)

Mamma gjorde grimaser och höll sig för bröstet medan hon svepte vattenglasen. **Hon hade ett verkligt sinne för tragik.** (2015: 9)

(22) Cette réalité porte un nom, celui de « conjointe collaboratrice ». **Une belle arnaque, dans les faits.** [direktöversättning: Ett vackert bedrägeri i själva verket.] (Colombani 2019: 144)

Det finns en benämning för det: "medarbetande maka". **I praktiken är det en sorts bedrägeri.** (2020: 134)

(23) C'est là qu'Usha lui est apparue, à la faveur d'un reportage télévisé diffusé sur un vieux poste, un soir où, miraculeusement, l'électricité fonctionnait. **Un témoignage en forme de révélation.** Dès le lendemain, Preeti a contacté les leaders de la brigade locale et s'est enrôlée. [direktöversättning: Ett vittnesmål i form av en uppenbarelse.] (Colombani 2021: 89)

Det var där som hon fick se Usha, tack vare ett teveprogram på en urgammal apparat en kväll då mirakulöst nog elektriciteten fungerade. **Det hon såg var som en uppenbarelse.** Redan dagen därpå tog Preeti kontakt med den lokala brigaden och blev medlem. (2022: 69)

(24) Elle disposerait d'un logement de fonction, d'un chauffeur, de gages réguliers et conséquents. **Une place enviable, dont rêveraient de nombreux professeurs.** [direktöversättning: En avundsvärd plats, som många lärare skulle drömma om.] (Colombani 2021: 125)

Hon skulle få tjänstebostad, chaufför och regelbunden och fortlöpande lön. **Det**

vore en avundsvärd arbetssituation som många lärare skulle drömma om.
(2022: 97)

I alla dessa franska passager är de icke satsformade meningarna helt självständiga gentemot föregående kontext. De innebär alla att berättarrösten ändrar karaktär och kommenterar eller värderar innehållet i föregående mening. I (21) och (22) framhävs perspektivskiftet i den franska texten dessutom av ett modalt adjektiv som signalerar språkhandlingens självständighet gentemot omgivande kontext (*vrai* respektive *belle*). Båda dessa meningar fungerar därigenom som utrop på franska men påståenden på svenska. På svenska däremot är det svårt att känna att berättarrösten ändrar karaktär – den fetstilta meningens förblir neutralt beskrivande.

Även som artikellösa nominalfraser kan franska icke satsformade meningar kännetecknas av en stor självständighet i förhållande till sin kontext. I följande passage kommenterar den icke satsformade meningens innehållet i den föregående fullständiga meningens, samtidigt som den pekar framåt mot förklaringen till varför övertalningsförsöket är meningslöst:

(25) Elle se reprend aussitôt et s'explique : l'argent n'est pas pour elle mais pour la brigade, pour la cause qu'elles défendent. **Tentative inutile.** La jeune femme est fière ; elle n'accepte pas l'aumône, encore moins venant d'une étrangère. [direktöversättning: Lönlöst försök.] (Colombani 2021: 42)

Hon finner sig genast och förklarar: pengarna är inte till henne utan till brigaden, för den goda saken som de kämpar för. **Försöket tjänar ingenting till.** Den unga kvinnan är stolt. Hon tar inte emot allmosor, allra minst från en främling. (2022: 31–32)

Här får den icke satsformade meningens en satsbindande funktion på franska och skulle genom sin samtidiga framåt- och bakåtpekande verkan kunna betraktas som en pivå-mening (jfr Delorme & Lefevre 2004: 287–290). Exempelvis skulle det vara möjligt att omvandla den icke satsformade meningens till ett fritt predikativ med kausativ valör *Tentative inutile, [car] la jeune femme est fière* 'Lönlöst försök [för] den unga kvinnan är stolt', på samma gång som meningens pekar bakåt och kommenterar innehållet i föregående mening. Även i det här sammanhanget har den svenska översättaren bedömt att en svensk nominalfras skulle bli otillräcklig. Det är intressant att notera att om nominalfrasen istället översätts med ett svenskt predikativ (t.ex. *Lönlöst.*) skulle det vara lättare att behålla en icke satsformad konstruktion, något som förmodligen hänger samman med språkens grundläggande struktur: endogena språk som svenskan har större kapacitet att utnyttja predikativa och adverbiala satsled som är en del av verbfrasen, och exogena språk som franskan har en större repertoar av möjligheter i nominalfrasen.

En annan situation där självständigheten hos de franska icke satsformade meningarna blir särskilt påtaglig är när dessa kommenterar ett citat (kursiverat i (26)) alternativt en övergång från ett citatliknande påstående, som i (27) (jfr

Mossberg 2021: 127–128). Också i dessa fall är det som om en subjektivt värderande röst plötsligt bryter in i löptexten i den festilta meningen. Och även här föredrar de svenska översättarna att skjuta in ett finit verb för att markera övergången från direkt anföring till en berättarkommentar och en ny språkhandling:

(26) Elle marque un temps, comme si elle hésitait à prononcer le mot qui est plus qu'une insulte ici, une condamnation : *Intouchable. Chez nous, on dit Dalit, précisez-t-elle. Une communauté mal-aimée, méprisée du reste de la population.* Elle-même a cessé d'aller en classe à l'âge de onze ans [...][direktöversättning: En avskydd grupp, föraktad av resten av befolkningen.] (Colombani 2021: 62)

Hon gör ett uppehåll, som om hon tvekade att uttala ordet som är värre än en förolämpning i Indien, det innebär fördömelse, ett straff: *Oberörbar. Här säger vi dalit, förklarar hon. De utgör en avskydd grupp som resten av befolkningen ser ned på.* Själv slutade hon att gå i skolan när hon var elva år gammal. (2022: 48)

(27) 25 000 fillettes mariées de force, chaque jour dans le monde, a-t-elle lu. **Un chiffre abstrait sur un bout de papier, qui s'incarne aujourd'hui.** [direktöversättning: En abstrakt siffra på en bit papper, som förkroppsligas idag.] (Colombani 2021: 193)

25 000 små flickor i hela världen tvingas gifta sig varje dag, har hon läst. **Det är en abstrakt siffra på en bit papper som får kött och blod idag.** (2022: 152)

Som vi har sett i tidigare avsnitt kan även franska icke satsformade meningar vara starkt beroende av kontexten till vänster, men framför allt har de, som exempel (17) – (27) visar, potential att bilda självständiga *prédications autonomes*, vilka i sin tur kan uttrycka flera olika betydelsenyanser. I denna senare funktion verkar de ta avstamp i franskans fria predikativ, lösa appositioner, kommenterande nominala tillägg och jämförelsevis fria referensbindning och därigenom vinna större semantisk och textgrammatisk självständighet i relation till kontexten. Det finns inte någon absolut gräns för när en fransk icke satsformad mening inte längre kan översättas med en motsvarande svensk konstruktion; snarare har vi att göra med en glidande skala där översättarna blir mer och mer benägna att välja alternativa lösningar, ju mer självständiga de franska icke satsformade meningarna ter sig. För att kunna säkerställa att dessa tendenser gäller alla språknivåer och stilarter skulle förstås en mycket större kontrastiv undersökning behöva göras, baserat på en avsevärt större textmängd och fler texttyper. Den enda slutsats som kan dras är att de svenska icke satsformade meningarna i det undersökta materialet framstår som mer beroende av den föregående meningen än de franska och att svenska meningar generellt kräver en tydligare referensbindning, som förankrar den icke satsformade meningen i sin kontext.

4 Beskrivande led i form av icke satsformad mening

På såväl franska som svenska är det vanligt att en icke satsformad mening används för spatiala beskrivningar eller beskrivningar av föremål och levande varelser. Utmärkande för den typ av beskrivningar som ska behandlas här är att de upplevs som statiska och tidlösa¹⁰; i den mån det förekommer ett finit verb är det förpassat till en underordnad bisats. Känslan av tidlöshet blir särskilt framträdande i franskan, där bisatsens verb i regel står i presens eller i *imparfait*, franskans imperfektiva och beskrivande dåtidstempus.

Så länge de beskrivande icke satsformade meningarna innehåller en lexikal förankring, till exempel ett tidsadverbial (nedan *de nouveau* 'på nytt') eller ett textbindande element (nedan konjunktionen *et* 'och'), finns det goda förutsättningar för en icke satsformad mening med deskriptiv funktion på båda språken:

(28) Il n'avait pas l'air déçu de ma réponse. **De nouveau, ce regard clair qui m'enveloppait et me faisait baisser les yeux. Et les belles mains, à plat sur la table, dont j'imaginai les doigts longs et fins courant sur les touches d'un piano.** J'étais si sensible aux regards et aux mains... [direktöversättning andra fetstiltta mening: Och de vackra händerna, platt på bordet, vars långa smala fingrar jag föreställde mig löpande över pianotangenterna.] (Modiano 2001: 38) Han verkade inte besviken över mitt svar. **På nytt denna klara blick som omslöt mig och fick mig att titta ner. Och de vackra händerna som låg platt på bordet och vars långa smala fingrar jag i min fantasi såg löpa över pianotangenterna.** Jag var så känslig för blickar och händer... (2012: 29)

I (28) har dessutom såväl den franska som den svenska versionen av de båda icke satsformade meningarna formen av en nominalfras följt av relativbisats. På så sätt upprätthålls en viss grammatisk symmetri mellan de beskrivande leden, vilket ytterligare underlättar en icke finit översättningslösning.

En icke satsformad beskrivande mening kan också vara anaforiskt förankrad genom paronymi eller hyponymi, ofta tillsammans med en uppräknings. Även i sådana kontexter fungerar språken på jämförbart sätt:

(29) Au bout du couloir, nous sommes entrés dans sa chambre. **Un matelas à même le sol, et des livres empilés le long des murs.** (Modiano 2001: 40) I slutet av korridoren steg vi in i hans rum. **En madrass direkt på golvet, böcker staplade utefter väggarna.** (2012: 30)

På franska är det dock tydligt att tvåledade beskrivningar kan vara mer självständiga än motsvarande svenska och att de inte behöver samma explicita förankring i kontexten till vänster för att fungera. Exempelvis är inte statiska positionsverb, det vill säga franska motsvarigheter till verb som *finnas*, *sitta*,

¹⁰ Analysen gäller med andra ord inte sekventiella beskrivningar i kombination med perfektivt *passé composé* av typen: "J'ai poussé la porte vitrée. **Une sonnerie légère, cristalline.** Elle a levé la tête." (Modiano 2001: 86) > "Jag öppnade glasdörren. **En svag, kristallklar ringsignal.** Hon tittade upp." (2012: 64)

stå och *ligga*, alltid nödvändiga. En beskrivande tvåledad icke satsformad mening, inskjuten mellan konventionellt satsformade meningar, kan utan problem fungera självständigt i många sammanhang:

(30) Je regardais discrètement à travers le rideau du salon.

Assis à la place du conducteur, un genre de jeune ténor du barreau. Il portait une montre énorme [...] **Sur le nez une paire de lunettes de soleil qu'on ne met que pour skier.** Je trouvais ça ridicule [...] [direktöversättning: Sittande på förarplatsen, nån sorts ung stjärnadvokat (...)] På näsan ett par solglasögon som man bara sätter på sig för att åka skidor.] (Guène 2014: 24–25)
Jag spanade diskret på den genom gardinen i vardagsrummet.

I försädet satt någon ung stjärnadvokat. Han hade ett enormt armbandsur [...] **På näsan satt ett par solglasögon, såna som man har när man åker skidor.** Jag tyckte det såg fånigt ut [...] (2015: 19)

(31) En baissant le pare-soleil poussiéreux pour attraper la carte grise, une petite pochette m'était tombée sur les genoux. **À l'intérieur, une photo.** [direktöversättning: Inuti, ett foto.] (Guène 2014: 71)

När jag hade fällt ner det dammiga solskyddet för att ta fram papperen hade en liten plastficka ramlat ner i knät. **Inuti låg ett fotografi.** (2015: 58)

(32) L'immeuble écrasait tous les autres bâtiments de sa masse sombre. On se demandait pourquoi on l'avait construit dans cette rue. **Au rez-de-chaussée, un magasin d'alimentation sur le point de fermer.** On avait déjà éteint les néons et il ne restait plus qu'une lumière à la caisse. [direktöversättning: På nedre botten en livsmedelsaffär på väg att stänga.] (Modiano 2001: 22)

Med sin mörka massa krossade byggnaden alla de andra husen. Man kunde fråga sig varför den hade uppförts på den här gatan. **På nedre botten fanns en livsmedelsaffär som just höll på att stänga för dagen.** Lysrören hade redan släckts och kvar var bara en lampa vid kassan. (2012: 16–17)

I exemplen ovan skulle det inte vara otänkbart med en svensk icke satsformad mening, till exempel en direktöverföring av den franska meningsstrukturen. Men de svenska översättningarna har känt att det skulle ha varit en mindre lyckad lösning, förmodligen för att den icke satsformade tvåledade konstruktionen skulle komma alltför abrupt i textflödet. På franska är rumsadverbial följt av nominalfras en vanlig och inte alls lika markerad konstruktion (jfr översatta exempel i Eriksson 1997: 123), även om konstruktionen är mer frekvent hos vissa skribenter och i vissa texttyper.

I det följande ska utdrag ur Philippe Delerm's roman *Sundborn eller dagar ljus* analyseras. Boken är en fiktiv brevroman, som utifrån en påhittad karaktärs synvinkel fritt återskapar de skandinaviska konstnärernas liv i Grez-sur-Loing, Skagen och Sundborn i slutet av 1800-talet. En bärande inslag i romanen är allusioner till och ibland detaljerade återgivningningar av konstnärernas berömda målningar. Dessa beskrivningar vävs sömlöst in i texten och blir en del av miljöerna och situationerna i romanen. En av Delerm's främsta tekniker för att klä konsten i ord är att använda sig av icke finita

meningar, ofta i form av flera uppräknade led. Den svenska översättaren ger en mycket trogen återgivning av de franska konstruktionerna, men avviker på vissa punkter. En närmare analys av översättningslösningarna visar att översättaren tenderar att låta en traditionell finit mening fungera som ankarmening åt de beskrivande leden:

(33) Pour le reste Grez n'était rien qu'un village de l'Île-de-France, avec ses petites rues arrondies, pavées, montant depuis les bords du Loing. **Au coin d'une place, la tombe de Laure de Berny, l'amour de Balzac qui dort là de son sommeil tranquille de lys dans la vallée.** Partout des murs de pierre, tenant à l'enclos les vergers, les potagers. Les silhouettes tutélaires de la tour de Ganne mangée de lierre, du château, de l'église Saint-Laurent. La rivière, surtout, avec les sept arches inégales du pont, qui s'amenuisent en approchant de la rive droite, comme pour apprivoiser le village. Tous ces pontons, tous ces lavoirs pour justifier l'appel de l'eau, lui associer la caution d'un travail. [direktöversättning: I hörnet av ett torg, Laure de Bernys grav, Balzacs älskade som sover där liljelugnt i dalen.] (Deleerm 1998: 33)

I övrigt var Grez bara en by i Île-de-France, med små kullerstengator upp från stränderna längs Loing. **I hörnet av ett torg låg Laure de Berny begravd, hon som var Balzacs kärlek och nu vilar liljelugnt i dalen.** Överallt murar av sten runt frukt- och köksträdgårdar. De skyddande silhuetterna av det murgrönelindade tornet på Ganne, slottet och Saint-Laurentkyrkan. Och framför allt floden, med brons sju ojämna valv som krymper ihop ju närmare den högra stranden de kommer, som för att tämja byn. Alla dessa flytbryggor och klappbryggor som skulle rättfärdiga lockropen från vattnet och förknippa det med arbete. (2001: 29)

På franska är redan den fetstilta meningen icke satsformad, och det verkar inte behövas ett betydelselett positionsverb som förankrar de efterföljande icke satsformade meningarna i tid och rum – den första satsformade meningen i citatet räcker som introduktion till de beskrivande leden. I den svenska översättningen däremot börjar de icke satsformade leden först efter den fetstilta meningen, som får fungera som ankarmening åt de efterföljande beskrivande leden. De svenska beskrivande leden framstår därmed som beroende av kontexten till vänster och i grunden elliptiska (utelämnat positions- eller relationsverb). Även om Deleermers stil får betecknas som poetisk och mycket särpräglad, är den textgrammatiska konstruktionen, med flera icke finita led efter varandra för att måla upp en scen, inte något som är specifikt för hans författarstil, utan ett mönster som ofta återkommer i beskrivande franska textpassager.

Andra exempel på hur franskan lättare kan klara sig utan betydelseletta positionsverb i beskrivningar är (34) och (35) nedan. I den franska versionen av (35) nyttjas dessutom den verblösa fetstilta meningen till att introducera en övergång till fritt indirekt tal och protagonistens visuella perspektiv, en betydelseglidning som inte blir märkbar i den svenska texten förrän i den andra fetstilta meningen:

(34) Les bords des fenêtres, les poutres extérieures, les portes étaient soulignés d'un vert amande légèrement bleuté. **À droite du corps d'habitation principal, tout près du plus gros bouleau, une longue table de bois rustique, deux longs bancs, une chaise oubliée, du même orangé que les murs de la maison** : on sentait là l'été... [direktöversättning: Till höger om själva boningshuset, alldeles i närheten av den största björken, ett långt, rustikt träbord ...] (Delem 1998: 165) Fönsterkarmar, lister och dörrar var markerade i grönt, med en dragning åt blått. **Till höger om själva boningshuset, under den största björken, stod ett långt, rustikt träbord, två långa bänkar och en kvarglömd stol, allt målat i samma ljust röda färg som husväggarna**: här kände man sommaren ... (2001: 159–60)

(35) À la gare de Nemours, le train de Paris était passé depuis longtemps déjà quand j'arrivai sur la petite place encadrée de tilleuls. **Pas de voitures attelées sous les ombrages, aucun employé sur les quais. Et cette silhouette, debout dans le soleil.** La robe bleu marine serrée à la taille, de longs cheveux roux flottants. Un gros sac de voyage à ses pieds, contre ses jambes un carton à dessins. [direktöversättning: Inga förspända vagnar under lövverket, ingen järnvägstjänsteman på perrongerna. Och denna siluett, stående i solen.] (Delem 1998: 45) Vid stationen i Nemours hade Pariståget gått förbi för längesedan när jag kom fram till det lilla lindinramade torget. **Inga vagnar stod förspända i skuggan under träden, ingen järnvägstjänsteman syntes till på perrongerna. Men denna gestalt som stod i solen.** I en marinblå klänning som satt åt runt midjan och med böljande, långt rött hår. Vid hennes fötter en stor resväska och lutad mot hennes ben en skissmapp. (2001: 41)

En annan olikhet mellan språken är att en fransk icke satsformad mening kan utgöras av en ensam nominalfras, som inledning till en längre beskrivning. I (36) får dessutom samma nominalfras (*silence* 'tystnad'), genom en upprepning, inrama den beskrivna scenen i den franska versionen. Än en gång inför den svenska översättaren en finit konstruktion för att förankra scenen temporalt och i ett bestämt perspektiv. Därefter kan de efterföljande icke satsformade leden fungera självständigt på svenska och hållas ihop genom en hyponymi- och partonymirelation till den överordnade referenten, dottern Vibeke:

(36) Au début de l'après-midi, Soren voulut prendre quelques photos de sa fille. **Le silence de Vibeke.** Cette tenue de petite fille modèle. Une robe blanche, avec des brodures, des dentelles. Une coiffure trop étudiée : [...]. Un petit bout de lèvres qui dépasse, lui donnait un air boudeur. Et puis tout ce silence. [direktöversättning: Vibekes tystnad.] (Delem 1998: 204)

Tidigt på eftermiddagen ville Soren ta några foton av sin dotter. **Vibeke sade ingenting.** En liten modell som poserar. Vit klänning, med brodyrer och spetsar. En alltför utstuderad frisyr: [...]. Lite läpp som sticker ut och gör att hon ser lite tjurig ut. Och så denna tystnad. (2001: 200)

Sammanfattningsvis visar översättningsanalysen att franska icke satsformade beskrivande led i betydligt större utsträckning än sina svenska motsvarigheter kan fungera självständigt i förhållande till sin kontext, det vill säga som

prédications autonomes. De svenska icke satsformade beskrivningarna måste istället betraktas som i grunden elliptiska, eftersom de för att passa väl in i textflödet behöver en lexikal förankring (t.ex. ett funktionsord eller tidsadverbial), en introducerande satsformad ankarmening eller kontextuellt stöd i form av uppräknig eller grammatisk symmetri.

5 Avslutande diskussion

Icke satsformade meningar används flitigt i både svenska och franska romaner, i vissa texter så ofta att de får en avgörande inverkan på stilen. Trots att de svenska översättarna i denna undersökning verkar ha strävat efter att ligga nära källtexten, grammatiskt såväl som lexikalt, visar analysen att vissa varianter av franska icke satsformade meningar har en tendens att översättas till svenska med en finit konstruktion. Gemensamt för flera av dessa franska konstruktioner är att de framstår som textgrammatiskt självständiga i relation till sin kontext, det vill säga som *prédications autonomes*. I jämförelse med franskans *prédications autonomes* framstår svenskans icke satsformade meningar som genomgående mer kontextuellt bundna. En viktig slutsats av undersökningen är att svenska översättningar trots allt inte kan nyttjas som ett tillförlitligt test för var gränsen går mellan franskans bundna *prédications secondes* och självständiga *prédications autonomes* – översättning av hela texter är en alltför komplex process för det – men återkommande undvikanden av en infinit konstruktion vid översättning av vissa typer av franska icke satsformade meningar är en stark indikation på att det föreligger en textgrammatisk skillnad mellan de båda språkens mönster för användningen av icke satsformad mening.

I viss utsträckning handlar de interlingvala skillnaderna om olika skriftspråkstraditioner; varje språk utvecklar sina egna preferenser för hur ett semantiskt innehåll ska paketeras. Men ett grundantagande i den här studien är att stilmått och språkliga preferenser inte uppstår i ett tomrum utan ofta har sin källa i själva språkssystemet. Hänvisningen till de typologiska skillnaderna ska inte uppfattas som att det finns en direktverkan mellan den underliggande språkstrukturen och det stilistiska bruket av icke satsformade meningar. Snarare måste man se det som att svenskan och franskan har olika förutsättningar att konstruera icke satsformade meningar, i synnerhet av den självständiga typen, och att språkbrukarna kan välja att förstärka eller försvaga denna underliggande tendens. I egenskap av endogent språk tenderar svenskan att koncentrera en stor del av det semantiska innehållet i verbfrasen, samtidigt som de förhållandevis betydelselätta nominalfraserna begränsar svenskans tillgång till satsförkortningar, avverbialiserade meningar och lös referensbindning. I exogena språk, som franskan, finns det istället en motsatt benägenhet att utlokalisera den huvudsakliga informationen från satsens kärna till nominalfraser i satsens periferi och utnyttja underordning, satsförkortningar och nominaliseringar för att koncentrera och avverbialisera satsen. Utlokaliserade satsled, som dislokationer, lösa appositioner, fria

predikativ och kommenterande nominala tillägg, banar sedan väg för lösare referensbindning och bildande av autonoma icke satsformade meningar.

Det ska än en gång betonas att den här kontrastiva analysen grundar sig på översatta exempel hämtade från ett ytterst begränsat antal skönlitterära verk. För att kunna avgöra om tendenserna är giltiga för svenskt och franskt skriftspråk generellt skulle ett avsevärt större och bredare material behöva undersökas.

Litteratur

Primärmaterial

- Colombani, Laetitia (2019). *Les victorieuses*. Paris: Bernard Grasset.
- Colombani, Laetitia (2020). *Krigarinnor*. Övers. Anna-Stina Johnson. Stockholm: Sekwa.
- Colombani, Laetitia (2021). *Le cerf-volant*. Paris: Bernard Grasset.
- Colombani, Laetitia (2022). *Draken*. Övers. Ingrid Wikén Bonde. Stockholm: Sekwa.
- Delerm, Philippe [1996] (1998). *Sundborn ou les jours de lumière*. Paris: Gallimard.
- Delerm, Philippe (2001). *Sundborn eller Dagar av ljus*. Övers. Mats Löfgren. Stockholm: Bonnier.
- Gardell, Jonas (1998). *Så går en dag ifrån vårt liv och kommer aldrig åter*. Stockholm: Norstedts Förlag.
- Gardell, Jonas (2000). *Et un jour de plus*. Övers. Christophe Valens. Paris: Gaïa Éditions.
- Guène, Faïza (2014). *Un homme, ça ne pleure pas*. Paris: Fayard.
- Guène, Faïza (2015). *En riktig man gråter inte*. Övers. Lotta Riad. Stockholm: Norstedts Förlag.
- Modiano, Patrick (2001). *La Petite Bijou*. Paris: Gallimard.
- Modiano, Patrick (2012). *Lilla Smycket*. Övers. Pontus Grate. Stockholm: Elisabeth Grate bokförlag.
- Niemi, Mikael (2000). *Populärmusik från Vittula*. Stockholm: Norstedts Förlag.
- Niemi, Mikael (2004). *Le goût du baiser d'un garçon*. Övers. Marc de Gouvenain & Lena Grumbach. Arles: Actes Sud.
- Slimani, Leïla (2016). *Chanson douce*. Paris: Gallimard.
- Slimani, Leïla (2018). *Vaggvisa*. Övers. Maria Björkman. Stockholm: Natur & Kultur.

Sekundärmaterial

- Abeillé, Anne & Danièle Godard (2021). *La grande grammaire du français*. Arles: Actes Sud.
- Ballard, Michel (1996). Enoncés sans verbes et registres en traduction. I: Paul Bensimon (red.). Niveaux de langue et registres de la traduction, *Palimpsestes* 10, s. 179–206. Paris: Presses de la Sorbonne Nouvelle.
<https://doi.org/10.4000/palimpsestes.1518>

- Baron, Irène & Michael Herslund (2005). Langues endocentriques et langues exocentriques. Approche typologique du danois, du français et de l'anglais, *Langue française* 145, s. 35–53.
<https://doi.org/10.3406/lfr.2005.6625>
- Combettes, Bernard & Anne Kuyumcuyan (2010). Les enjeux interprétatifs de la prédication averbale dans un corpus narratif : énoncés nominaux et représentation fictionnelle de processus énonciatifs et cognitifs, *Discours* 6. <https://journals.openedition.org/discours/7703>
- Delorme, Benjamin (2004). Prédication averbale et ruptures de repérage, *Verbum* XXVI, 3, s. 343–353. https://www.persee.fr/doc/verbu_0182-5887_2004_num_26_3_1786
- Delorme, Benjamin & Florence Lefevre (2004). De la prédication seconde à la prédication autonome, *Verbum: Analecta Neolatina* XXVI, 4, s. 281–297. <https://shs.hal.science/halshs-00138116>
- Eriksson, Olof (1997). *Språk i kontrast: en jämförande studie av svensk och fransk meningsstruktur*. Göteborg: Akademiförlaget.
- Hammarberg, Björn & Åke Viberg [1975] (1979). Platshållartvånget, ett syntaktiskt problem i svenskan för invandrare, SSM-rapport 2. Andra omarbetade uppl. Stockholms universitet: Institutionen för lingvistik. https://www.ling.su.se/polopoly_fs/1.14090.1320939585!/SSM_02_1979.pdf
- Hellspong, Lennart & Per Ledin (1997). *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Korzen, Hanne (2000). Frie prædikativer på dansk og fransk. En kontrastiv analyse af en problematisk ledtype, *Ny Forskning i Grammatik* 8(7), s. 155–178. <https://doi.org/10.7146/nfg.v8i7.23959>
- Korzen, Iørn (2015). Sprogtypologi og anaforer. Om anaforrelationer i endo- og exocentriske sprog, *Ny Forskning i Grammatik* 23(22), s. 121–146. <https://doi.org/10.7146/nfg.v23i22.23490>
- Larsson Ringqvist, Eva (2003). Dislokation i franska och svenska. I: Eva Larsson Ringqvist (red.), *Ordföljd och informationsstruktur i franska och svenska*, *Acta Wexionensia* nr 27, s. 121–146. Växjö: Växjö University Press.
- Larsson Ringqvist, Eva (2010). La dislocation en français et en suédois : aspects contrastifs et acquisitionnels. I: Olof Eriksson (red.), *Langues et textes en contraste. Les Cahiers* 13–14, s. 69–80. Lyon: Sens Public.
- Lefevre, Florence (1999). *La phrase averbale en français*. Paris: L'Harmattan.
- Lauridsen, Karen, M. (1996). Text corpora and contrastive linguistics: Which type of corpus for which type of analysis? I: Karin Aijmer, Bengt Altenberg & Mats Johansson (red.), *Languages in Contrast. Papers from a symposium on text-based cross-linguistic studies, Lund 4–5 March 1994*, *Lund Studies in English* 88, s. 63–71. Lund: Lund University Press.
- Lundquist, Lita (2005). Noms, verbes et anaphores (in)fidèles. Pourquoi les Danois sont plus fidèles que les Français ?, *Langue Française* 1:145, s. 73–91. <https://doi.org/10.3917/lf.145.0073>
- Mossberg, Mari (2021). ”Icke satsformade meningar i svensk-fransk kontrastiv belysning”. I: *Två svensk-franska studier. Nordlund* 35, s. 99–172. Lund: Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet.

https://projekt.ht.lu.se/fileadmin/user_upload/project/nordlund/Nordlund/Nordlund_35_Mari_Mossberg.pdf

- Pedersen, John, Ebbe Spang-Hanssen & Carl Vikner (1982). *Fransk universitetsgrammatik*. Övers. och bearbetn. Olof Eriksson & Lars Lindvall. Göteborg: Esselte Studium och Akademiförlaget.
- Riegel, Martin, Jean-Christophe Pellat & René Rioul [1994] (1998). *Grammaire méthodique du français*. 4 uppl. Paris: Presses Universitaires de France.
- SAG = Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson (1999). *Svenska Akademiens grammatik*. Vol. 1 och 4. Stockholm: Svenska akademien.
- Språkriktighetsboken*, (2005). Första upplagan, Skrifter utgivna av Svenska språknämnden, 93. Stockholm: Norstedts Akademiska förlag.